

PWYLLGOR	ARCHWILIO A LLYWODRAETHU
DYDDIAD	30 TACHWEDD 2017
TEITL	ADOLYGU'R CYFANSODDIAD
PWRPAS YR ADRODDIAD	PARATOI ARGYMHELLION I'R CYNGOR LLAWN AR GYFER DIWYGIO'R CYFANSODDIAD
AWDUR	SWYDDOG MONITRO
GWEITHREDIAD	DERBYN YR ADRODDIAD A'R ARGYMHELLIAD

Cefndir

1. Mabwysiadwyd y Cyfansoddiad yn ei ffurf bresennol yng Ngorffennaf 2014. Roedd hwn yn ei hun yn newid sylfaenol o safbwynt fformat gan fabwysiadu model cenedlaethol oedd yn gynnyrch gwaith gan Grŵp Swyddogion Monitro Cymru gyda chefnogaeth Llywodraeth Cymru, CLIC ac yn seiliedig ar fodel a gynhyrchwyd gan gwmni cyfreithwyr Bond Dickinson.
2. Ers ei fabwysiadu mae addasiadau wedi eu gwneud yn eithaf rheolaidd. Mae hyn wedi deillio yn bennaf o newidiadau deddfwriaethol neu ddatblygiadau megis yr adolygiad craffu diweddar. Fodd bynnag wrth ddefnyddio'r Cyfansoddiad newydd mae'n briodol adlewyrchu ar y ddogfen yn ei chyfanrwydd a gweld os oes angen am newidiadau i adlewyrchu gweithdrefnau a phrofiad yr awdurdod.
3. Mae'r adroddiad yn cynnwys argymhellion ar gyfer diwygio. Mae rhai ohonynt yn faterion dod a'r tŷ i drefn neu eglurder ond mae eraill yn awgrymu llwybrau amgen ar gyfer trefniadau penderfynu ac yn y blaen. Mae'r addsiadau penodol yn Atodiad 1.
4. Trafodwyd yr argymhellion gydag Is Grŵp o'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu ac fe nodir eu sylwadau penodol.

Argymhelliad

Argymell i'r Cyngor Llawn addasu'r Cyfansoddiad yn unol â'r adroddiad yn ddarostyngedig fod y diwygiad i Baragraff 9.12.3 yn dod yn weithredol wedi cyfarfod blynyddol y Cyngor yn 2018.

A. Adran 4.7.3- Datganiad Derbyn Swydd - Cadeirydd

5. Mae'r cysyniad o "Swyddog Priodol" yn cael ei ddefnyddio'n helaeth o fewn Deddfwriaeth Llywodraeth Leol I ddynodi cyfrifoldebau penodol. Bwriad y cymal penodol yma yw ffurfioli rôl y Prif Weithredwr yn derbyn y datganiad gerbron y Cyngor Llawn.

B. Adran 4.20.4- Rhybuddion o Gynnig

6. Ar hyn o bryd mae pob rhybudd o gynnig ar gyfer y Cyngor yn cael ei wirio o safbwynt priodoldeb. Yn gyffredinol mae'r ffurf yn dderbyniol ac yn mynd ymlaen heb addasiad. Fodd bynnag mae adegau pan fu angen cytuno addasiad gyda'r cynigydd i sicrhau penderfyniad priodol. Rhaid dwyn mewn cof nad yw Rhybudd o Gynnig yn hepgor yr angen i gydymffurfio a'r Cyfansoddiad na'r gyfraith o safbwynt penderfyniadau. Yn aml mae'r newidiadau o safbwynt materion trefniadaethol e.e. gofyn am benderfyniadau sydd yn gyfrifoldeb Cabinet, geiriad aneglur neu ar ddamcaniaeth ffeithiol anghywir. Bwriad y cymal sydd yn cael ei argymhell yw gosod trefn ffurfiol yn y cyfansoddiad i ymdrin â'r materion yma. Mae hyn yn fwy tryloyw ond mewn gwirionedd nid yw yn newid yr hyn sydd yn digwydd yn ymarferol.

C. 9.12.3- Cadeirydd / Is Gadeirydd - Pwyllgor

7. Mae'n drefn yng Ngwynedd nad yw aelod yn cael Cadeirio mwy nac un pwyllgor. Yn ôl y geiriad presennol nid yw hyn yn ymestyn i Is Gadeiryddiaeth. Oherwydd y modd mae'r cymal wedi ei ddrافتio mae'n aneglur ar hyn o bryd ynglŷn â beth yw arwyddocâd y drefn ar rôl Is Gadeirydd. Er enghraifft golygai hyn mewn meysydd megis Craffu fod yr Is Gadeirydd a'r Cadeirydd yn mynychu cyfarfodydd megis Fforwm Craffu ac yn cynrychioli'r Pwyllgorau. Mae hefyd yn golygu y gall aelod sydd yn Is Gadeirydd fod yn Cadeirio dau bwyllgor petai'r Cadeirydd ddim ar gael ac os yw yn gyfnod estynedig gall hyn olygu cadeirio de-facto.

Roedd hyn yn ymddangos yn rhesymegol i'r Grŵp yn arbennig wrth nodi fod gan Is Gadeiryddion a Chadeiryddion rolau eithaf gweithredol tu allan i gyfarfodydd Pwyllgorau megis Craffu ac Archwilio. Awgrymwyd fodd bynnag y dylai'r drefn yma ddod yn weithredol wedi'r cyfarfod blynyddol er sefydlogrwydd y trefniadau presennol.

CH. 11.3.6 – Swyddog Priodol Mynediad i Wybodaeth

8. Newid hollol ymarferol gan nad oes gan y Swyddog Monitro rôl yn paratoi cofnodion dylai hyn fod ar gyfer y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd.

14.12 Eithrio'r Cyhoedd - Eitemau Eithriedig

9. Yn ôl y cyfansoddiad newydd y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd sydd yn gyfrifol am wneud y penderfyniad a yw mater sydd i fynd ar raglen cyfarfod yn eithriedig ai pheidio. Yn ymarferol mae mewnbwn sylweddol iawn gan y Swyddog Monitro i'r penderfyniad yma ac felly ystyrir ei bod yn well trefniant fod hyn yn cael ei ffurfioli drwy newid y cymal a gosod y penderfyniad yn ei ddwylo.

D. 14.15.2 – Penderfyniadau Cabinet ac Aelodau Cabinet a Brys

10. Mae'r newid cyntaf yn hollol ymarferol gan nad oes gan y Prif Weithredwr rôl uniongyrchol yn paratoi cofnodion dylai hyn fod ar gyfer y Pennaeth Gwasanaethau Democraidd.
11. Mae darpariaeth ar gyfer penderfyniadau brys gan y Cabinet yn eithrio'r drefn galw i mewn i graffu. Mae gweithredu hyn angen cyd syniad Cadeirydd y Cyngor.. Mae trefn gyffelyb ar gael ynglŷn â phenderfyniadau aelodau unigol o'r Cabinet ond nid yw'r cymal yn ffurfiol hepgor y drefn galw i mewn i graffu. Os oes cyfiawnhad ar gyfer gweithredu ar frys yna mae'n synhwyrol cael darpariaeth gyffelyb. . Byddai penderfyniad o'r fath angen cytundeb Cadeirydd y Pwyllgor Craffu perthnasol. Roedd y Grŵp yn cytuno a'r bwriad.

DD. 15.3.4 – 5 Y Gyllideb

12. Mae gofyn cyfreithiol ar y Cyngor i fabwysiadu Cyllideb hafal. Yn ogystal wrth ddod i unrhyw benderfyniad rhaid gwneud hynny mewn modd sydd yn cloriannu'r materion perthnasol ac anwybyddu'r hyn sydd yn amherthnasol, rheol Wednesbury. Mae hyn yn ofyn ynglŷn ag unrhyw welliant a gynigir ac felly mae cynnig gwelliant i'r Gyllideb yn fater heriol sydd angen ystyriaeth gofalus a manwl.
13. Mae rhag paratoi eang ar y Gyllideb sydd yn caniatáu i aelodau gael gwybodaeth fanwl am y bwriad a'r ystyriaethau. Gosodir y Gyllideb gerbron y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu ac argymhellir y Gyllideb gan y Cabinet. Felly, mae gwybodaeth ynglŷn â'r Gyllideb arfaethedig ar gael ers peth amser cyn y cyfarfod y Cyngor.
14. Ar hyn o bryd nid oes unrhyw gyfundrefn yn bodoli ynglŷn â chynnig gwelliannau i'r gyllideb yn y Cyngor. Os nad yw aelodau yn rhag ymgynghori ar eu bwriad mae dau broblem sylfaenol:

(a) Y canlyniad cyfredol yw gwelliannau nad ydynt yn gallu dangos cyllideb hafal ac felly yn anghyfreithlon.

(b) Yr ail oblygiad posib yw gwelliant nad oes modd ymarferol ei ddyfarnu yn briodol yn y fan a'r lle.

Argymhellir felly gosod darpariaeth yn y Cyfansoddiad sydd ar yr un llaw yn creu cyfundrefn i gefnogi gallu aelodau i ymateb i'r gyllideb ond ar y llaw arall yn golygu fod y Prif Swyddog Cyllid yn benodol yn cael cyfle i ymateb a chynghori ar y gwelliant.

15. Roedd y Grŵp o'r farn ei fod yn bwysig nodi mai rhybudd o fwriad oedd yma fyddai'n annog aelodau i geisio arweiniad ymlaen llaw os am gynnig gwelliant ac nid fel llyffethair are u hawliau. Roedd cydnabyddiaeth fod gwelliant i addasu'r gyllideb yn gofyn am waith paratoi manwl. Nodwyd fod paratoi'r gyllideb yn digwydd drwy ymgynghoriadau gydag aelodau beth bynnag. Felly erbyn cyflwyno i'r Cyngor dylai fod gan aelod ddealltwriaeth dda o'r cyfeiriad a'r cyd-destun.

E. TREFNIADAU CRAFFU

16. Argymhellir man newidiadau dod a thŷ i drefn yn sgil yr adolygiad craffu.